

2. Василенко Э.Н. Механизм регулирования деятельности коммерческих банков в России на макро- и микроуровне / Э.Н. Василенко, Л.Я. Маршавина. – М. : ОАО „Изд-во „Экономика”, 1999. – 271 с.
3. Денисенко М.П. Основи інвестиційної діяльності : навч. посібник / М. П. Денисенко. – К. : Алерта, 2003. – 338с.
4. Козьменко С.М. Стратегічний менеджмент банку : навч. посібник / С.М. Козьменко, Ф.І. Шпиг, І.В. Волошко. – Суми: Університетська книга, 2003. – 734 с.
5. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність : навч. посібник / Т.В. Майорова. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 376 с.
6. Пересєда А.А. Управління банківськими інвестиціями : монографія / А.А. Пересєда, Т.В. Майорова. – К. : КНЕУ, 2005. – 388 с.
7. Портер М.Е. Стратегія конкуренції / М.Е. Портер ; пер. з англ. А. Олійник, Р. Скільський. – К. : Основи, 1997. – 390 с.
8. Словник сучасної економіки Макміллана / Пер. з англ. – К. : АртЕк, 2000. – 640 с.

УДК 336.717:005.584.1

Коц Г.П.,
к.е.н., доцент кафедри інформаційних систем
Харківський національний економічний університет

ІЄРАРХІЧНА УЗГОДЖЕНІСТЬ СКЛАДОВИХ МОНІТОРИНГУ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Належне виконання умов здійснення банківської діяльності, як і будь-яких інших умов функціонування та розвитку різноманітних суб'єктів господарювання, неможливе без постійного моніторингу такої діяльності. Це визначається тим, що саме під час моніторингу отримується необхідна інформація не лише щодо поточного стану розвитку досліджуваної діяльності, а й щодо проведення аналізу можливостей її розвинення та здатності протидіяти різним негативним чинникам. При цьому, такий моніторинг передбачає врахування різних варіантів прояву відповідної діяльності, обміном інформацією як до прояву такої діяльності, так і до визначення різних даних, отриманих на окремих етапах моніторингу. У цілому, це й визначає актуальність обраного напрямку дослідження, його значимість для розширення практичних засад моніторингу банківської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню процесів розвитку банків, умовам здійснення банківської діяльності присвячено значну кількість наукових робіт. При цьому, серед таких напрацювань можна виділити декілька напрямків щодо розкриття умов ведення та аналізу здійснення банківської діяльності.

Так, один із напрямків таких досліджень присвячено обговоренню ефективності банківського нагляду, де основна увага приділяється засобам аналізу ключових параметрів діяльності банку щодо попередження виникнення ризиків функціонування як окремих банків, так й банківської системи в цілому. При цьому особливо слід відмітити напрацювання О. Хаб'юка, В. Міщенко, О. О. Чуб, які аналізують не лише різні аспекти міжнародної практики упровадження банківського нагляду, а й умови його ефективного застосування з погляду функціонування вітчизняного банківського сектору економіки [1; 2; 3].

Інший напрямок стосується визначення динаміки різноманітних характеристик діяльності банків, що дозволяє аналізувати не лише умови поточного стану банку, а й визначити його подальший розвиток. Досить ґрунтовно такі питання розглядаються в дослідженнях Г. П. Коца та В. В. Ляшенка [4], О. Крухмаль [5], О. Кузьоміна та В. Ляшенка інших науковців. При цьому, в межах такого розгляду можна окремо виділити й проведення порівняльного аналізу діяльності банків, що розширює та доповнює відповідне узагальнення з урахуванням дії як потенційних конкурентів, так і різних чинників зовнішнього середовищу стосовно непорушення умов сталості виконання зобов'язань банку перед його клієнтами. Зокрема саме такі питання у свої дослідженнях визначають Т. Л. Слюніна, Є. Б. Бережний, В. В. Ляшенко, В. В. Коваленко [6; 7]. При цьому якщо В. В. Коваленко визначає основи проведення порівняльного аналізу стабільності функціонування банківської системи в цілому, то Т. Л. Слюніна, Є. Б. Бережний, В. В. Ляшенко проводять порівняльний аналіз діяльності банків з погляду факторів впливу, які визначаються регіональними ознаками поділу досліджуваної сукупності банків.

Однак, незважаючи на існуючий достатньо широкий спектр наявних досліджень щодо визначення умов та стану здійснення банківської діяльності, недостатньо розглянутими, на нашу думку, залишаються

питання інформаційної взаємодії між окремими різновидами відміченого аналізу, що є досить суттєвим з точки зору безперервності моніторингу умов функціонування банків та їх розвитку.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є як розкриття окремих складових моніторингу банківської діяльності, так й інструментарію узгодженої взаємодії між складовими відповідного моніторингу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно вказаної мети даного дослідження, звернемо, перш за все, увагу на визначення окремих складових моніторингу банківської діяльності. Зазначене дослідження можливо провести як з урахуванням окремих напрямків щодо розкриття умов ведення та аналізу банківської діяльності, так і з урахуванням основних етапів здійснення моніторингу [8].

Так, згідно окремих напрямків щодо розкриття умов ведення та аналізу здійснення банківської діяльності, складові моніторингу відміченої діяльності варто розглядати за умов досягнення сталості функціонування та розвитку банку, а саме:

відповідно до внутрішніх факторів впливу на поточну діяльність банку;

відповідно до зовнішніх факторів впливу на поточну діяльність банку.

При цьому, ключовою об'єднуючою ознакою таких окремих складових моніторингу банківської діяльності є врахування умов щодо недопущення або мінімізації виникнення ризиків під час функціонування та розвитку банку з урахуванням різноманітних факторів впливу, в тому числі й з боку дій потенційних конкурентів на ринку фінансових послуг. Відтак, під час моніторингу важливо здійснювати аналіз діяльності банку за різноманітними показниками, що вказує на необхідність проведення узгодженого розгляду окремих інформаційних потоків, які є відображенням різноманітних даних про стан функціонування та розвиток банку. Під час моніторингу банківської діяльності відбувається перетворення сукупності даних про банк у інформаційні ресурси, які визначають у підсумку знання щодо його функціонування та розвитку. Тож формування належної, тобто найбільш повної та достовірної інформації про банк, й визначає за необхідне забезпечувати узгодженість між складовими моніторингу. Ґрунтовність такого врахування засновано на тому, що саме інформація є основою моніторингу [9], і за цих умов вона здатна перетворюватися на знання.

Важливість розгляду узгодженості між окремими складовими моніторингу визначається також з погляду основних етапів його здійснення. Зазвичай, до основних етапів здійснення моніторингу відносяться: спостереження, збір інформації, обробка інформації, проведення аналізу, прогнозування [8]. Тобто, з поданого виду, що кожен етап моніторингу отримує вхідну інформацію та передає вихідну інформацію у вигляді певних даних до інших етапів моніторингу.

Якщо ж поєднати розгляд складових моніторингу банківської діяльності відповідно як до окремих напрямків з розкриття умов ведення та аналізу здійснення відміченої діяльності, так і з урахуванням основних етапів здійснення моніторингу, то можна отримати загальну структуру моніторингу банківської діяльності, де варто виділити окремі рівні ієрархії такої структури.

Один із рівнів ієрархії загальної структури моніторингу банківської діяльності визначається різноманітністю основних етапів здійснення моніторингу згідно окремих його складових щодо розкриття умов досягнення сталості функціонування та розвитку банку. При цьому, на такому рівні ієрархії загальної структури моніторингу банківської діяльності також можна розглядати цілу множину його окремих складових, де кожна з складових визначається згідно окремих рівнів розкриття умов досягнення сталості функціонування та розвитку банку (з боку факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, за окремими напрямками діяльності банку з потенційними клієнтами, у розрізі проведення окремих різновидів банківських операцій).

Інший рівень ієрархії загальної структури моніторингу банківської діяльності визначається вже наявністю взаємозв'язків між тими його складовими, які безпосередньо розкривають умови досягнення сталості функціонування та розвитку банку. Такий рівень ієрархії загальної структури моніторингу банківської діяльності будемо вважати більш вищим за попередній рівень. Інакше кажучи, вищий рівень ієрархії загальної структури моніторингу банківської діяльності – це рівень, який є об'єднуючим по відношенню до окремих різновидів більш низького рівня ієрархії. При цьому, варто відмітити, що існує щільний зв'язок між різними рівнями ієрархії загальної структури моніторингу банківської діяльності, де певною ознакою такого зв'язку є рекурентність використання наявних даних та інформації, що пронизує всі етапи такого моніторингу. Це дозволяє говорити про те, що моніторинг банківської діяльності за ознакою утворення інформації та передачі даних між окремими його етапами та складовими є багатоієрархічним та рекурентним (рис. 1).

Інструментарій узгодженої взаємодії між складовими моніторингу банківської діяльності є досить розгалуженим та різноманітним. У якості такого інструментарію, насамперед, варто виділити множину заходів і засобів, які на основі встановлених засад щодо ведення банківської діяльності, дозволяють розв'язати ті питання, що постають під час відповідного моніторингу.

Серед заходів та засобів моніторингу банківської діяльності можна виділити банківський нагляд та контроль за проведенням банківських операцій, що позначається на вдосконаленні банківського регулювання за діяльністю як окремих банків, так і банківської системи у цілому. Для реалізації таких

заходів та засобів відповідного моніторингу використовується ціла низка показників банківської діяльності, де важливе місце займають нормативні показники [10]. Проте, проведення аналізу різних показників банківської діяльності як у розрізі окремого банку, так і з погляду проведення порівняльної оцінки діяльності сукупності різних банків, неможливе без застосування різних економіко статистичних методів та підходів. Особливої уваги у даному контексті заслуговує застосування методів, спрямованих на вивчення економічної динаміки досліджуваних процесів [11], що знаходить своє віддзеркалення у русі різноманітних фінансових потоків банку з погляду на врахування його економічної безпеки [12].

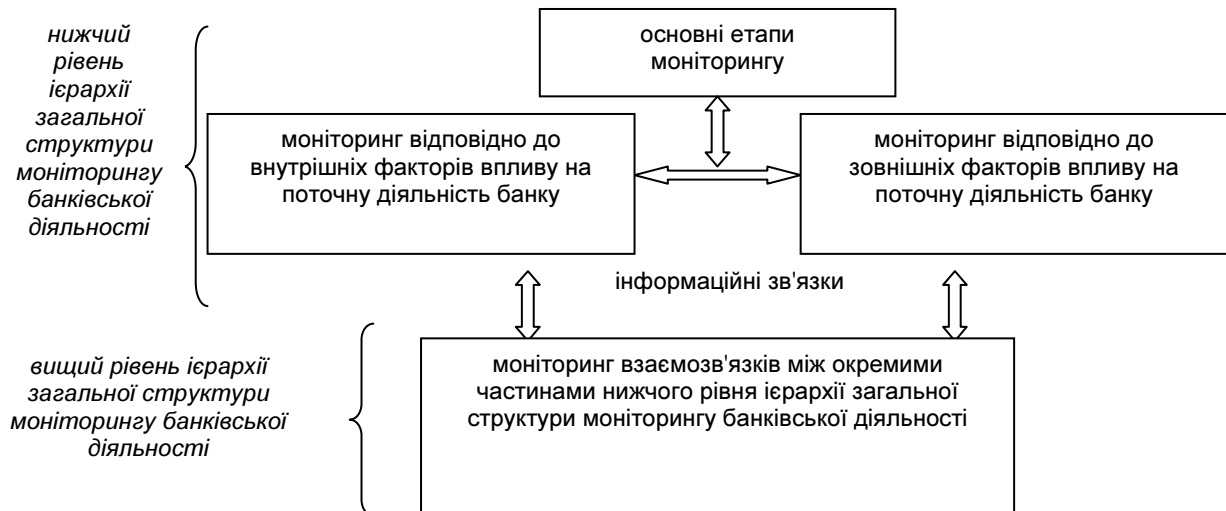

Рис.1. Наявність багатоієрархічних та рекурентних інформаційних зв'язків між окремими складовими моніторингу банківської діяльності

Джерело: запропоновано автором

Ієрархічна узгодженість складових моніторингу банківської діяльності досягається завдяки уявленню банку через сукупність різноманітних фінансових потоків, рухомість яких підпорядкована забезпеченню його безпеки. Зокрема, і питання визначення характеристик моніторингу банківської діяльності підпорядковані не лише встановленню, а й досягненню сталості розвитку банку за умов дотримання безпеки його функціонування, що відповідає також безпеці існування його потенційних клієнтів (юридичних та фізичних осіб), економічного зростання країни в цілому.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, у роботі доведено важливість розкриття моніторингу банківської діяльності через сукупність різних його складових. При цьому показано, що такі складові визначаються ієрархічною узгодженістю руху інформації між собою та у межах окремих етапів моніторингу банківської діяльності. Разом з цим відмічено, що моніторинг банківської діяльності за ознакою утворення інформації та передачі даних між окремими його етапами та складовими є багатоієрархічним та рекурентним. Це дозволило виділити у якості різновидів інструментарію моніторингу банківської діяльності низку методів, спрямованих на вивчення економічної динаміки досліджуваних процесів, де ключовим питанням є безпека діяльності банків та його потенційних клієнтів. Розгляд таких методів та специфіку їх застосування для забезпечення стійкого розвитку банківської діяльності варто визначити як напрямок подальших досліджень.

Література

1. Хаб'юк О. Банківське регулювання та нагляд через призму рекомендацій Базельського комітету / О. Хаб'юк. – Івано-Франківськ: ОІППО; Снятин: ПрутПринт, 2008. – 260 с.
2. Міщенко В. Підвищення ефективності регулювання та нагляду за фінансовим сектором в Україні / В. Міщенко // Вісник НБУ. – 2010. – № 8. – С. 4-9.
3. Чуб О. О. Концептуальні засади банківського нагляду в умовах глобалізації / О. О. Чуб // Фінанси України. – 2009. – № 7. – С. 47-53.
4. Kots G. P. Banking sectors of the economies of European countries in the representation of statistical interrelation between indices that characterize their development / G. P. Kots, V. V. Lyashenko // European Applied Sciences. – 2012. – № 1 (November-Dezember). – P. 461-465.
5. Крухмаль О. В. Оцінка фінансової стійкості на підставі визначення критеріїв динамічної стабільності діяльності банку / О. В. Крухмаль // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 9. – С. 43-51.

6. Слюніна Т. Л. Розвиток вітчизняної мережі банківських установ: особливості та регіональні аспекти / Т. Л. Слюніна, Є. Б. Бережний, В. В. Ляшенко // Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Економічна серія. – 2007. – № 755. – 84-88.
7. Коваленко В. В. Науково-методологічні основи фінансової стабільності банківської системи та індикатори її оцінки / В. В. Коваленко // Фінанси України. – 2008. – № 7. – С. 111-122.
8. Панфилов О. Моніторинг [Електронний ресурс] / О. Панфилов. – Режим доступу: www.gdf.ru/books/books/monitor/04.html.
9. Коц Г. П. Інформація як ключовий елемент моніторингу / Г. П. Коц // Системи обробки інформації. – 2011. – Вип. 3 (93). – С. 196-198.
10. Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua.
11. Kuzemin A. Methods of comparative analysis of banks functioning: classic and new approaches / A. Kuzemin, V. Lyashenko // Information Theories & Applications. – 2009. – Volume 16. – № 4. – P. 384-396.
12. Kuzemin A. Analysis of Spatial-temporal Dynamics in the System of Economic Security of Different Subjects of Economic Management / A. Kuzemin, V. Lyashenko // Information Technologies and Knowledge – 2008. – Vol.2. – №. 3. – P. 234-238.

УДК 339.9

Вербіцька І.І.,
к.е.н., доцент*Чортківський інститут підприємництва та бізнесу
Тернопільський національний економічний університет*

СУТНІСТЬ, ПРОЯВИ І МІНІМІЗАЦІЯ ВАЛЮТНИХ РИЗИКІВ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Здійснення операцій на міжнародних ринках характеризується і обумовлюється високим ступенем відкритості щодо впливу коливань співвідношень вартості валюти на фінансові результати, тобто до валютних ризиків. Саме ризик є одним з основних факторів, що перешкоджає розвитку вітчизняного експорту. Тому розгляд сутності і особливостей валютних ризиків, що відповідає сучасним умовам зовнішньоекономічної діяльності, враховує багатofакторні елементи зміни курсів валют і дозволяє своєчасно запобігти фінансовим втратам і підвищити ефективність зовнішньоекономічних операцій, є одним з основних пріоритетів для підприємств зовнішньоекономічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню і висвітленню питань валютних ризиків у зовнішньоекономічній діяльності підприємств присвячено багато наукових досліджень як у світовій, так і у вітчизняній економічній літературі.

Різними аспектами даної проблеми займаються такі відомі українські вчені: В.В. Вітлінський, П.І. Верченко, В.М. Гриньова, О.М. Десятнюк, Л.І. Донець, І.Ю. Івченко, С.М. Ілляшенко, Т.С. Клебанова, Д.А. Штефаніч, О.М. Ястремська та ін.

Їх зусиллями створений міцний теоретико-методологічний фундамент названого напрямку, вирішено низка практичних аспектів. Проте, окремі питання цієї проблеми досконало не вивчені і вимагають поглибленого їх дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є теоретичне узагальнення сутності і проявів валютних ризиків у зовнішньоекономічній діяльності підприємств. Це дозволить підприємству чітко реагувати на зміни коливань валютних курсів і запобігати їх втратам у процесі здійснення операцій з експорту-імпорту.

Виклад основного матеріалу дослідження. І.Ю. Івченко відносить до ризиків зовнішньоекономічної діяльності країнові і валютні ризики. На його думку, ці ризики виникають при здійсненні підприємцями і інвесторами своєї діяльності на території іноземних держав [5, с. 38]. Н.Н. Малашихина і О.С. Белокрилова вважають, що економічний валютний ризик – імовірність зменшення виручки або можливість отримання прибутку у зв'язку зі зміною валютних курсів. Цей вид валютного ризику для фірми полягає в тому, що вартість її активів і пасивів може змінюватися як у більшу, так і в меншу сторону через майбутні зміни валютного курсу. Економічний валютний ризик носить довгостроковий характер і пов'язаний з тим, що фірма виробляє витрати в одній валюті, а отримує доходи в іншу, результатом будь-які зміни валютних курсів можуть позначитися на фінансовому становищі фірми [9, с. 114-115].

В Україні особливо яскраво помітний валютний ризик, взаємопов'язаний з інфляційним і